תמצית הדף היומי

דף ד

הטעם דאין משקין במועד במי קילון דאיכא טירחא יתירה, וטעם שאין משקין במי גשמים: א. גזירה אטו מי קילון. ב. מי גשמים גופייהו אטו לידי מי קילון, וס"ל כר' זירא דנהרות המושכין מים מן האגמים שבבבל [אינם עשויים ליפסק] מותר להשקות מהם בחוה"מ, ולא גזר אטו אחריני. * לר"פ בריכות שנתמלאו מעיו"ט אסור להשקות מהן בחוה"מ אא"כ אמת המים עוברת ביניהם [דאי פסקי הגשמים משקה מהאמה], ורובה של שדה שותה בב"א, אך לרב אשי בכל גוונא שרי דמשכא ואתי בתרי או תלת יומי. * שרי להשקות בית השלחין נמוך מבריכה שמקבלת מים מבית השלחין גבוה, ומיירי: א. עדיין מטפטף בית השלחין הגבוה לבריכה. ב. כשהמעיין [שלצד בית השלחין הגבוה] לא פסק. * לא ידלה מערוגה תחתונה לעליונה, ואפי' שניהם באותו השדה. * מדלין לירקות: מסקינן דהיינו דמדלין מים בשביל לאוכלן ולא לייפותן [ולכך אין לנדות את מי שהדלה במועד], ובהו"א היינו לדלל את הירקות הגדלים בצפיפות [ולר"י מידל בשל עניים, ולר"מ בשלו רשאי ולא בשל עניים]. * עשיית עוגיות לגפנים: לחפור מחדש אסור, אך לחזור ולחפור את הנסתם שרי. * ראב"ע אוסר לעשות את האמה: במועד משום טרחה, ובשביעית משום: א. נראה כעודר. ב. מכשיר אגפיה לזריעה, ואיכא בינייהו להו"א באתו מיא בתריה [ודחי' דנאסור משום דמכשיר אגפיה], ולמסקנה כשמשליך העפר למרחוק [דנראה כעודר, אך אין מכשיר אגפיה לזריעה, וליכא למיסר משום דנראה כעודר דדרך בעודר להשליך העפר במקומו]. ומקשינן למ"ד דנראה כעודר מדמתיר ראב"ע גופיה לעשות זבלו אוצר כשמעמיק או מגביה ג' או בנותן על הסלע [אך לא מהני בהי' לו מעט זבל מקודם, אך לר"מ מהני], והתירוצים: א. מיירי שהעמיק מערב שביעית. ב. זבלו שמניח לשם מוכיח שאינו כעודר. * כיצד מתקנין את המקולקלת במועד: א. עמוקה ו' ונסתמה ועמדה על טפח חופר ה' טפחים. ב. עמוקה ג' ונסתמה עד חצי טפח לא יחפור דלא עבר מיא. ג. עמוקה י"ב ונסתמה עד טפחיים לא יחפור דאיכא טירחא יתירה. ד. עמוקה ז' ונסתמה עד טפחיים תיקו [ואף דחופר ה' כדלעיל, איכא טפח יתירא]. * תיקוני נהרות במועד: אביי התיר לעקור ענפי אילנות מהנהר, ור' ירמיה התיר לפתוח מקור המעין שנפתח, ורב אשי התיר לפנות שרטון דרבים שותים ממנו והוי צרכי רבים.

דף ה

תיקוני הבור: ליחיד חטיטה מותרת רק לצורך, אך חפירה אסורה אפי' לצורך, ולרבים חפירה מותרת רק לצורך, וחטיטה מותרת אף שלא לצורך, ומותר לכנוס מים לבור היחיד והרבים, אך אין שפין ואין סכין בסיד את בור היחיד, אך ברבים שרי. *עושין כל צרכי רבים: מקווצין ומתקנין את הדרכים [ואם לא תיקנו מעלה עליהם כל דמים שנשפכו שם כאילו שפכן], ואת מקוואות המים. * רמז לציון קברות מן התורה: א. וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון [וגמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכא אקרא וכדמצינו גבי ערל]. ב. וטמא טמא יקרא, טומאה אומרת לו פרוש [ואף דמיבעי ליה שצריך להודיע צערו ברבים שיבקשו עליו רחמים, א"כ נימא 'וטמא יקרא' מאי 'וטמא טמא']. ג. ולפני עור לא תתן מכשול. ד. סלו סלו פנו דרך. ה. הרימו מכשול מדרך עמי. ו. והודעת להם את הדרך. ז. והזהרתם את בני ישראל מטומאתם. ח. ושמרתם את משמרתי. ט. ושם דרך אראנו בישע אלוקים [ויליף נמי שהשם אורחותיו בעוה"ז זוכה ורואה בישועתו של ה', ור' ינאי קרא מקרא זה על התלמיד שלא הקשה לו ברבים]. * אין מציינין על: כזית מצומצם [דמוטב ישרפו טהרות לפי שעה ולא לעולם], עצם כשעורה, דבר שאין מטמא באהל, וודאות, ואין מעמידין ציון במקום טומאה שלא להפסיד טהרות, ולא מרחיקין את הציון שלא להפסיד את א"י, אבל מציינין על: שדרה, גולגולת, רוב בניין, רוב מנין, ועל ספיקות והם: א. סככות-אילן המיסך על הארץ. ב. פרעות-אבנים פרועות היוצאות מן הגדר. ג. בית הפרס- שאבד בו קבר, אך אם נחרש אין צריך ציון [ושיעור חרישה מלא מענה של מאה אמה], ושדה שאבד בה קבר וציינוה, אם יש בה אילנות העומדין על הגבולין ומסובכין בידוע שנחרשה, דאין מרחיקין ציון ממקום טומאה, ולר' יהודה אינה בחזקת שנחרשה עד שיהא שם זקן או תלמיד שיעיד בדבר [דכל מיליה דמתא עליה רמיא].

דף ו

אבן אחת מצוינת תחתיה טמאה [דכיון שגבוה היא מציינים ע"ג ממש, ולא מרחיקין משהו. רש"י], שתים אם אין סיד ביניהן כלל טהור אף שאין חורש, ואם הסיד שפוך על ראשיהן ומרודה לכאן ולכאן רק אם יש חורש טהור דאמרינן שמחמת חורש נקלף. * דיני מצר: מצר אחד מצויין או שניים או שלשה הוא טמא וכולן טהורין, דאין מרחיקין ציון ממקום טומאה, ארבעה הוא טהור וכולן טמאין. * מתי יוצאין על הכלאים: א. בכיר בט"ו באדר, אפיל בחוה"מ [דשכר פעולה מתרומת הלשכה, ומוזלי גבן, ועושין כן כדי לחסוך בממון הקדש]. ב. זרעים בט"ו באדר, וירקות בחוה"מ, וכשניצן ניכר יוצאין עליהן לאלתר, ועוקרין דווקא בשיעור של רובע קב לסאה [אחד מכ"ד], ולאחר תקנה התקינו שיפקיר את כל השדה [שבתחילה עקרו והשליכו לבהמתן ושמחו בתרתי, ואח"כ עקרו והשליכו לדרכים ועדיין שמחו, עד שהתקינו להפקיר הכל]. * דיני השקאת השדות: לר"א בן יעקב לא התירו אלא היכא שיש הפסד מרובה ולכך מתיר למשוך מים מאילן לאילן אך לא כל השדה של בעל, וכן לא משקין זרעים שלא שתו לפני המועד, ומתיר במטוננת [לחה תמיד ועתה יבשה], ואין משקין שדה גריד [יבשה תמיד], ולא מרביצין שדה לבן במועד [דאין הפסד], וחכמים [היינו ר"מ] פליגי ומתירין אף להרווחה, ולכך לשיטתם שרי אף לזלף את התרביצא דאפלא משוי לה חרפא. * שרי להרביץ שדה לבן בערב שביעית שיצאו בשביעית, ובשביעית שיצאו למוצאי שביעית [אך לא בשביל שיצאו בשביעית]. * צדין את האישות [בריה שאין לה עינים] ואת העכברין משדה האילן ומשדה הלבן כדרכו [חופר גומא ותולה בה מצודה] במועד ובשביעית, ולחכמים משדה הלבן [שאין הפסד גדול] יצוד בשינוי [נועץ שפוד ומכה בקורדום ומרדה האדמה], אא"כ שדה הלבן סמוך לאילנות שאז צד כדרכו שמא יחריבו את האילנות, וכן מחריבין את חורי הנמלים ע"י שנותנין לתוכן עפר מחור אחר, ומיירי שמפסיק נהר, ואין גשר, גמלא [גשר צר], ומצרא [גשר צר מגמלא], ויש לפחות מרחק פרסה.

דף ז

מקרין את הפרצה במועד והיינו בהוצא ודפנא, או צר בצרור ולא טח בטיט, ולר' חסדא מיירי בכותל גינה [שגם אם יכנסו אנשים אין הפסד כ"כ], אך בכותל חצר בונה כדרכו, ואין לסייע לדבריו מהברייתא שכותל חצר הגוחה לרה"ר שסותר ובונה כדרכו, דהתם שאני דאיכא סכנה, א"נ אין להקשות על ר"ח מדהתרנו רק לגבי סכנה, דהתם סותר ובונה [דאם לא יבנה, ימנע ולא יסתור], והכא בכותל חצר בונה ולא סותר, ורב אשי דייק כר"ח מדקתני בשביעית בונה כדרכו והיינו בכותל גינה [דבחצר פשיטא], ורק בשביעית בונה כדרכו ולא במועד. * ראיית נגעים במועד: א. טהור לכו"ע לא רואים. ב. הסגר ראשון לכו"ע רואין [שאם מטהרו משמחו, ואם מטמאו לא מטמאו יותר מדמעיקרא]. ג. פליגי בהסגר שני: לר"מ רואין דבכהן תלי וישתוק, ולר"י אינו יכול לשתוק דלטהרו או לטמאו כתיב. * פלוגתא דתנאי אי צוותא דאשתו עדיף ולכך נראין דברי ר"מ דרואין במוסגר [דאי יטהרו משמחו, ואי מטמאו ומפסידו מהעולם עדיין מותר באשתו], ור' יוסי במוחלט דאין רואין [דאם מתירו אתה אוסרו באשתו], או דצוותא דעלמא עדיף ליה ולכך נראין דברי ר"מ במוחלט שרואין [דאם מטמאו לא מפסידו יותר, ואם מטהרו אית ליה צוותא דעלמא אף דאסור באשתו], ודברי ר' יוסי במוסגר [דלא מטמא ליה חוץ לג' מחנות ולית ליה צוותא דעלמא]. * דין תשמיש המיטה במצורע: מוסגר לכו"ע אסור דכתיב וישב מחוץ לאהלו והיינו אשתו, ובמוחלט פליגי דלר' יוסי בר"י אסור כמוחלט, ולר' יהודה שרי דרחמנא לא גלי, וכן יותם נולד לעוזיהו בימי חלוטו. * מנין דתלי' טומאתו בכהן: א. לר' יהודה מביום הראות שיש יום שאין אתה רואה כחתן ורגל, ולא יליף מוצוה הכהן דחידוש הוא [דעצים ואבנים בעלמא לא מטמאו (פשוטי כלי עץ לא מקבלים טומאה) והכא מטמאו]. ב. לרבי מהמתנת פינוי הבית לדבר רשות כ"ש למצוה [ובעי נמי קרא דוביום הראות דלא נימא שלדבר מצוה אין ממתינין ורואין מיד, קמ"ל], ופליגי במשמעות דורשין, או בדבר הרשות [דלר' יהודה לדבר הרשות אין ממתינין].

דף ח

כיצד לומדים מ'וביום הראות' שיש יום שאין רואין בו: א. לאביי ו' דביום דמיותר. ב. לרבא תיבת וביום מיותרת, ולאביי אתי לביום ולא בלילה, ורבא יליף לה מכנגע נראה לי בבית ולא לאורי, ולאביי אי מהתם הו"א הנ"מ בנגעי בתים, אבל בנגעי גופו אפי' לאורו קמ"ל [ובהו"א רבא יליף דביום ולא בלילה מלכל מראה עיני הכהן, אך דחי' דמיבעי ליה שסומא באחת מעיניו אין רואה נגעים]. * לר"מ מלקט עצמות אביו ואמו ברגל מפני ששמחת הרגל עליו [אך לא ששמח בליקוט העצמות שהרי עליו להתאבל כל היום עד הערב אפי' צרורין בסדינו], ולר' יוסי אבל הוא ולא ילקט. * לא יעורר על מתו ולא ישכור ספדן קודם לרגל ל' יום, והטעם: א. נותן לו המעות שהכין לרגל וכמעשה שהיה. ב. לא שוכח המת ברגל, ונפק"מ בספדן בחינם. * צרכי המת: א. אין חופרין כוכים [בחפירה] וקברות [בבנין] במועד, אבל מחנכין לשנות במדות, שאינה טרחה כ"כ. * ב. ארון בחצר המת: לת"ק שרי [אך לא בחצר אחרת שיאמרו מלאכה אחרת היא], ולר"י רק כשיש כבר נסרים מנוסרים מעיו"ט. ג. עושין כל צרכי המת, גוזזין לו שערו, ומכבסין כסותו. * עושין נברכת במועד והיינו גיהא [בריכה גדולה של כובסים] ובר גיהא [בריכה קטנה סמוך לגדולה] דאין בזה טרחה. * אין נושאין במועד בתולות ואלמנות, ואין ליבם, אך שרי להחזיר גרושתו [דאינה שמחה כ"כ], וטעם האיסור: א. אין מערבין שמחה בשמחה. ב. מניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו [ונאמר ושמחת בחגך ולא באשתך]. ג. מפני שטורח לצורכי הנישואין במועד. ד. ביטול פריה ורביה שמתעכב, אך שרי לישא ערב הרגל אף שז' ימי המשתה יהיו ברגל דעיקר שמחה וטרחה חד יומא, וכן לחד יומא לא משהי [שמא לא יוכל לישא בערב הרגל, ואח"כ לא יוכל לישא כל הרגל].

דף ט

מנין שאין מערבין שמחה בשמחה: א. להו"א מדלא המתין שלמה לחנוך את ביהמ"ק ברגל, ודחי דלא איתרמי. ב. הו"ל לשייר, ודחי דאין משיירין אף בכליא עורב [צורך בנין הוא]. ג. מייתורא דקרא שבעה ושבעה דהא כבר כתיב ארבעה עשר יום, ש"מ דהני לחוד והני לחוד. * בנ"י לא צמו ביוכ"פ בזמן חנוכת הבית הראשון, דדרוש ק"ו ממשכן שאין קדוש לעולם, וקרבן יחיד, בכ"ז דחי שבת דאיסור סקילה, ק"ו למקדש שקדוש לעולם, וקרבן ציבור, וענוש כרת, אך הוו דאיגי ע"כ דהתם צורך גבוה [קרבנות], והכא צורך הדיוט [משתה, ואין שמחה בלא אכילה ושתיה], ומנין שמשכן דחי שבת: שנא' בקרבנות הנשיאים ביום השביעי והיינו ביום השבת, ולא שביעי לקרבנות, דהא כתיב וביום עשתי עשר יום, וכן כתיב וביום שנים עשר יום, ובשני הפסוקים תיבת יום מיותרת ללמד שההקרבה היתה בימים רצופים, ולא רק בימים הראויים להקרבה. ומקדש דחי יוכ"פ דגמר יום יום ממשכן דהוי ימים רצופין. * מנין שנמחל להם העון דכתיב: וילכו לאהליהם- שמצאו נשותיהם בטהרה, שמחים- שנהנו מזיו השכינה, וטובי לב- שכל אחד נתעברה אשתו בבן זכר, על כל הטובה- יצתה בת קול ואמרה כולכם מזומנים לחיי עוה"ב, לדוד עבדו- בשעה שביקש שלמה להכניס ארון למקדש נפתחו השערים בעבור דוד, ולישראל עמו- שנמחל להם עון יוכ"פ. * תלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר יחזור ליפטר מרבו כמו שנפרדו העם משלמה בכ"ב תשרי וכן בכ"ג, וכן נהגו תלמידי רשב"י, וברכו את ר"א בנו: א. יזרע ולא יקצור, והיינו שיוליד בנים ולא ימותו. ב. תעייל ולא תיפוק, והיינו שתכניס כלות ולא תוציאם ע"י שימותו בניך. ג. תיפוק ולא תעייל, והיינו שישיא בנותיו ולא ימותו בעליהם ויחזרו אליו. ד. ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, שיחרב קברו ויאריך ימים. ה. יתבלבל שולחנו, ע"י ריבוי בנים ובנות. ו. לא תחזי שנה חדשה, היינו שלא תמות אשתו ויצטרך לשמוח שוב שנה בחדשה. [ור"ש בן חלפתא בירך את בנו של רב שלא תבייש ולא תתבייש, וכמו שה' אמר לישראל שלא יבושו לעולם וכפל זאת שוב]. * מצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים, אין להתבטל מת"ת לעשותה, ויש לשקול אם לעשות את הגדולה, וההפך במצוה שא"א לעשות ע"י אחרים. * תכשיטי נשים שעושה במועד: כוחלת [נותנת כחול בין עיניה], ופוקסת [מחלקת שערה לכאן ולכאן], ומעבירה סרק על פניה, וי"א להעביר שער של מטה, ובקטנה לכו"ע שרי, ונח' אי שרי אף בזקנה דלר' חסדא שרי וכן נהגה אשתו, ולר"ה בר חיננא אסור. * לסוד פניה בסיד: אם א"א להורידו במועד לחכמים שרי, ולר"י אסור, ואם יכול להורידו במועד שרי אף לר"י דאף שמצירה עכשיו שמחה היא לאחר זמן [בתוך המועד], ומקשינן שלגבי גביית חוב ביום אידם פליג על חכמים ומתיר [אף ששמח לאחר זמן דלא חשיב לה], והתירוצים: א. הנח להלכות מועד דכולהו מצר עכשיו ושמח לאחמ"כ. ב. כותי לענין פרעון לעולם מיצר.

דף י

טפילת השיער: עניות בסיד [ורב ביבי שהיה שותה שכר (ששכר מגדל שער ומעבה הבשר) טפל את ביתו בסיד אבר אבר וקיבל עליה ארבע מאות זוז, ושכנו הגוי טפל את כל הגוף של ביתו בב"א ומתה], עשירות בסולת, בנות מלכים בשמן המור [סטכת, א"נ שמן זית שלא הביא שליש שמשיר את השער ומעדן את הבשר]. * איזהו הדיוט שתופר כדרכו: א. לא יכול להוציא מלא מחט [ואינו יכול ללקט נימי התפירה]. ב. אינו יכול לכוון האמרא. * האומן מכליב, ופירושו: א. מפסיע [מפזר התפירה זה מזה כשיני הכלב]. ב. שיני כלבתא [אחת למעלה ואחת למטה]. * סירוג המיטה במועד: א. לת"ק מסרגין, לר' יהודה אף ממתחין, ולי"א אסור למתח כל עיקר, ופירושו: א. לל"ק פליגי אי מסרגין שתי וערב, וממתחין שתי בלא ערב, או מסרגין שתי בלא ערב, וממתחין שאם הי' רפוי ממתחו. וקשיא לי"א מהפשלת חבלים דפשיטא דאסור [דאם שתי וערב אין עושין כ"ש הפשלת חבלים], וכן קשיא מדברי ר"מ שהמטה מקבלת טומאה משיסרוג ג' בתים, אלמא דמסרגין היינו שתי וערב. ב. לל"ב לכו"ע מסרגין היינו שתי וערב, ופליגי בממתחין אי היינו שתי בלא ערב, או למתוח את הרפוי, ולשיטתייהו טעם הי"א דאסרי אף למתוח כיון שאפשר למלאות את השקע בכלים. * להעמיד ולכבש התנור: א. לר"א מעמיד לכתחילה, אך לא יגמור. ב. לחכמים יגמור. ג. לר' יהודה מעמידין את הישנה ומכבשין את החדשה. ד. לי"א אין מכבשין כלל [וכן ס"ל לר"ה ולכך כששמע יהודי שמנקר ריחיים אמר שיתחלל גופו], ופליגי מהו מכבשין: האם לנקר את הרחיים [שלא יהיו חלקות], או בת עינא [נקב באמצע הרחיים שהתבואה נופלת שם, ובישנה בעי להרחיב את הנקב]. * מלאכות שמותרות במועד: א. נטילת צפרניים לבהמה שרוכב עליו שרי [דאם לא יטול, לא יוכל ללכת מחמת הצער], ובחמרא דריחייא פליגי אי שרי, או דכיון טחינה מועטת היא לא יטול. ב. להעמיד ריחיים. ג. לבנות ריחיים, ואמת הריחיים, ורפת. ד. לסרק סוס. ה. לבנות אבוס ואצטבא. ו. להקיז דם לבהמה. ז. גיהוץ בגדים שרי דמעשה הדיוט, ובית יד אסיר דמעשה אומן הוא. * מלאכות שהיתר עשייתן תלויה בכוונתו: א. מתקן קרקע: לצורך הגורן [והיינו כשנוטל תל ומניחו בגומא] שרי, ולצורך זריעה אסור. ב. מלקט עצים: לצורך היסק [מניח את הקטנים] שרי, ולצורך זריעה אסור. ג. פותח גומא: לצורך צידת דגים [כשפותח גם ביציאה] שרי, ולצורך השקיית השדה אסור. ד. זומר ענפי דקל: לבהמה [נוטל לחים ויבשים] שרי, ולצורך הדקל אסור. * תמרים שלא נתבשלו מותר לחותכם לשנים, ולכובשם: לרבא אסור [דמונע במועד את התלעתם שאחר המועד], ולר"פ שרי כדין דבר האבד.